

istòria

.....

L'Arxiepiscopologi de Josep Blanch

per Jaume Massó i Carballido

«Tot el que hi ha escrit no ha de ser necessàriament cregut, i només les escriptures canòniques tenen una autoritat indiscutible. En altres casos hom ha de descobrir qui és l'autor, quina vida portà, a quina secta pertanyia i quina era la seva vàlua personal. Cal també considerar amb quines altres relacions està d'acord, i amb quines difereix, i si el que afirma és probable i s'acorda amb l'època i el país que tracta».

Enees SILVI (1405-1464).

Les paraules d'aquest autor renaixentista italià, que arribaria a ser el Papa Pius II, ens serveixen per a introduir-nos en l'obra del Canonge Josep Blanch i Fontanilles (1620-1672), autor d'un important Arxiepiscopologi -és a dir, un catàleg d'arquebisbes- de l'Església de Tarragona. L'any 1951, l'Agrupació de Bibliòfils de la veïna ciutat edità aquesta obra, en dos volums, fent-ne un tiratge molt reduït: cent-un exemplars!⁽¹⁾. La transcripció i prologació del manuscrit estigué a cura del prestigiós traductor dels clàssics de la Bernat Metge, Joaquim Icart i Leonila. Afortunadament, l'Institut d'Estudis Tarraconenses «Ramon Berenguer IV» ha tingut l'encert de reeditar l'obra, publicant un facsimil de la de 1951⁽²⁾.

No és aquest el lloc per assenyalar detingudament el valor d'aquest treball històric del Canonge Blanch, font de primera mà per gairebé tots els nostres estudiosos i historiadors, i ens limitarem a fer-ne un breu comentari. La figura de Blanch ha estat sintèticament estudiada, a part de pel propi Joaquim Icart, per l'erudit professor Amadeu-J. So-

beranas, la qual cosa ens deslliura de donar-ne notícia⁽³⁾. Tanmateix, creiem que és oportú fer constar que, com a obra d'un recopilador del segle XVII, l'Arxiepiscopologi de Blanch reuneix -però **no anul·la**- tota una sèrie de treballs anteriors, entre els quals destacaríem el «Catalogo dels Archebisbes» de Lluís Pons d'Icart, redactat un segle abans⁽⁴⁾. Sánchez Real, editor del catàleg de Lluís Pons, ha apuntat certerament el contingut, les fonts i alguns dels inevitables errors de l'obra de Blanch, i que tot seguit reproduïrem per tal de tenir-los en compte en el moment d'utilitzar el llibre com consulta: «...el considerar Agatadoro com primer bisbe de Tarragona (Vol. I, pàg. 3); l'admetre que les capelles de sant Pau i santa Tecla la Vella són els primers temples del Cristianisme (Vol. I, pàg. 6); el creure que Euphèmio fou bisbe de Tarragona (Vol. I, pàg. 45); el referir les obres del dormitori, refetor, etc., a la Catedral quan en realitat corresponen al castell del Patriarca (Vol. I, pàg. 86); ...A les dates també hi ha errades. La institució de la Regla de sant Agustí, per l'arquebisbe Bernat de Tort, fou el 30 d'octubre de 1154 i no el 5 de novembre (Vol. I, pàg. 88); la data de la butlla d'Alexandre III és el 8 de les calendes de febrer de 1172, és a dir, el 25 de gener i no el 22 de febrer (Vol. I, pàg. 105); la de la butlla de Celestí III és del 3 dels idus de novembre de 1194, o sigui de l'11 de novembre i no del 17 (Vol. I, pàg. 123); la de l'ordenació contra els excomunicats, del 12 de les calen-

En Tarragona y fundacion
de la Ista de S. Pedro
la Vella.

Saludades e por oporuerse, afeñadas por coña uera la vergüenza. A cotique
del Ruyel p^{te} Pau a España. Afir man qñque en Tarragona: lo p^{te} p^{te}
na, lo d^{te} p^{te} eula for de Cathel. lib 4 (op 15 Marcant ~~estraxay~~
de l'una eula Ruyel de Jovif lib 2 (op 7 Buena Ruyel de
Valencia part p^{te} (op 13 Diego a el de Valens. lib 4 (op 8
Pinf de Ruyel, grand d^{te} de Tarragona (op 37 Lo qual p^{te} p^{te} p^{te}
uar que lo p^{te} eñque en Tarragona uen uen Buttes del Ruyel
España xone, Dirigida a Fródono Bofre de Barcelona, que
Cada eula Archa del Ruyel eñque l'ite, la qual eñque Buttes de
abayxado, lo e, nobado, Zab mola rocho se val della Ruyel Esteve IX
para probar que lo Ruyel eñque en Tarragona, porque que no p^{te}
en ella la Ruyel regren a Fródono, la occupan que fue al una

des d'abril de 1212 que correspon al 21 de març i no al d'abril (Vol. I, pàg. 129), i així algunes més.»⁽⁵⁾ Malgrat tot, el conjunt de dades històriques que ofereix el llibre el fa imprescindible.

Poca cosa podem dir de l'edició nova de l'Arxiepiscopologi, la qual només afegeix una curta nota del director de l'IET, F.-X. Ricomà, justificant la reedició i fent una breu ressenya de la història del llibre. No ha-

gués estat de més, ens sembla, reproduir també, a tall d'apèndix, després dels fulls d'introducció de Joaquim Icart del 1951, un article d'aquest en el qual estudiava dues noves còpies de l'obra de Blanch, aparegudes poc després de la seva publicació, inserit en el «Butlletí Arqueològic» de l'any següent, la qual cosa arrodoniria, amb noves dades, aquesta edició de l'Arxiepiscopologi⁽⁶⁾.

Pel que fa als esments de la vila de Riudoms, gràcies al complet índex onomàstic i toponímic que Icart tingué la bona pensada d'afegir al final del segon volum del llibre, veiem que apareix un total de catorze vegades, tres en el primer volum (pp. 91, 93 i 172) i onze en el segon (pp. 45 67, 74, 84, 86, 92, 93, 95, 108, 127 i 152), la qual cosa permet comprovar de bell antuvi el valor simplement local de l'obra del canonge Blanch. La primera notícia que l'Arxiepiscopologi ens forneix sobre Riudoms és la transcripció de la butlla del Papa Anastasi, de 25 de març de l'any 1154, en la qual s'esmenta, entre d'altres esglésies de l'arquebisbat, l'«eclesiam de Riud de Vlmis», i la més tardana correspon a la llicència que el conegut arquebisbe Antoni Agustí concedí, el 19 d'octubre del 1582, «al Pe. Provincial dels mínims de St. Francisco de Padua... per a fundar també convent en la hermita de St. Juan de la vila de Riudoms».

J.M. 14 de març de 1985

- (1) Josep BLANCH, *Arxiepiscopologi de la Santa Església Metropolitana i Primada de Tarragona, per Canonge*. Transcripció i prolongació de Joaquim Icart. Agrupació de Bibliòfils de Tarragona, 1951, 2 vols, XXIV + 192 i 222 pàgines.

A les acaballes dels anys vint i començaments dels trenta, el Centre de Lectura intentà de fer una edició de l'obra de Blanch, mitjançant una còpia que posseïa Pau Font de Rubinat. Una sèrie de circumstàncies malmeteren el projecte, entre les quals cal esmentar la poca fidelitat de la còpia i la mort de qui feia la revisió, Sanç Capdevila. La guerra civil acabà per enfonsar-ho definitivament. Se'n fa ressò Joaquim Icart en el pròleg de 1951; vegeu també Pere ANGUERA, *El Centre de Lectura de Reus. Una institució ciutadana*, Barcelona 1977, pp. 165-66.

- (2) Institut d'Estudis Tarraconenses, publicació núm. 113, Tarragona 1985, 2 vols.
- (3) Amadeu-J. SOBERANAS LLEÓ, *El canónigo José Blanch Fontanilles. Noticias documentales y bibliográficas sobre su vida y obra (1620-1672)*, in «Boletín arqueológico», fascs. 57-60 (1957), pp. 54-70.
- (4) Es conserva una còpia del manuscrit original (perdut) de Lluís Pons d'Icart en la Biblioteca Universitària de Barcelona, ms. 19. Sánchez Real (creient que era de la pròpia mà de Pons) l'edità l'any 1954 (vegeu la nota següent).
- (5) J. SÁNCHEZ REAL, *El Archiepiscopologio de Luis Pons de Icart*, Real Sociedad Arqueológica Tarraconense, 1954, pp. 15-16; vegeu també pp. 30-32 i 70 (hem corregit algun petit lapsus).
- (6) Joaquim ICART, *Dues noves còpies de l'Arxiepiscopologi de Blanch*, in «Boletín Arqueológico», fascs. 37-40 (1952), pp. 288-92. SOBERANAS, *op. cit.*, pàg. 68, esmenta una altra còpia, servada a la Biblioteca de Catalunya (ms. 312).

CAIXA DE PENSIONS

"laCaixa"